

KAIP ELGTIS ESANT CHEMINEI TARŠAI?

Įvykus avarijai, kurios metu į aplinką pateko pavojingos cheminės medžiagos arba kai gresia tiesioginis cheminės taršos pavojus, skelbiamas civilinės saugos signalas „**Cheminis pavojus**“, kuris perduodamas per visuomenės informavimo priemones. Įsijunkite radiją ir televiziją, nes jums nuolatos bus teikiama naujausia informacija ir rekomendacijos, kaip elgtis.

Žinotina, kad:

- esant cheminės taršos pavojui, labai svarbu veikti greitai;
- pavojingos cheminės medžiagos yra itin lakios ir stipriai dirgina kvėpavimo takus, akių gleivinę, odą, todėl būtina, kad šios kūno dalys būtų apsaugotos;
- negalima valgyti, gerti, rūkyti, jei esate pavojingomis cheminėmis medžiagomis užterštoje teritorijoje.

Jei gyventojams nurodyta pasitraukti iš pavojingomis medžiagomis užterštų rajonų ar miesto dalių:

- nedelsdami užsidėkite dujokaukę ar respiratorių (jei turite) arba užsiriškite paprasčiausią vatos ir marlės raištį. Jeigu jų neturite, prisidenkite burną ir nosį rankove, skara, šaliku ar sudrėkintu rankšluosčiu;
- apsivilkite apsauginius drabužius (tinka vandeniui nepralaidžios sintetinės striukės, lietpalčiai, polietileningai apsiaustai), apsiaukite guminius batus, užsimaukite pirštines, užsidėkite kepurę, apsivyniokite kaklą šaliku, stenkitės nepalikti neapsaugotų kūno vietų;
- kuo skubiau eikite iš užterštos zonos nurodyta kryptimi (statmena vėjo kryptčiai) vengdami žemesnių vietų;
- nesislėpkite rūsiuose, duobėse, grioviuose ar kitose žemose vietose, nes ten labiau kaupiasi pavojingos medžiagos;
- eidami per užterštą vietovę, stenkitės nekelti dulkių, nesiliesti prie sienų, tvorų, kitų daiktų, nes ant jų gali būti pavojingų medžiagų lašų. Nevalgykite, negerkite, nerūkykite, nelieskite rankomis akių, burnos.

Išeidami iš namų (ar kitų patalpų):

- išjunkite dujas, elektrą, užsukite vandens sklendes;
- užrakinkite duris, uždarykite langus, orlaides, uždenkite dūmtraukius, vėdinimo ir kitas angas;
- jei gyvenate kaime, suvarykite gyvulius į tvartus, sandariai uždarykite duris, pasirūpinkite, kad gyvuliams pakaktų paliktų pašarų ir vandens bent 2–3 dienoms;
- uždenkite šulinius.

Neužmirškite savo kaimynų, pasiteiraukite, ar jie girdėjo pranešimus. Gal šalia jūsų gyvena neįgalūs žmonės, vieniši seneliai.

Pasidomėkite, ar yra kam jais pasirūpinti, jei ne – padėkite jiems arba praneškite skubios pagalbos telefonu 112.

Išėję iš užterštos zonos, prieš įeidami į švarias patalpas, nusivilkite viršutinius drabužius, nusiaukite batus ir sudėkite viską į plastikinį maišą.

Nusirengdami stenkitės neliesti išorinio drabužių paviršiaus, nes ant jo gali būti nusėdusių cheminių medžiagų, o nusirengę drabužius suvyniokite jų vidinę pusę palikdami išorėje.

Nepatariama drabužių nusivilkti per galvą, todėl geriau juos perkirpti taip išvengiant pavojingų medžiagų sklaidos.

Jei turite galimybę, nuplaukite drabužius vandeniui arba išskalbkite skalbimo priemonėmis. Jei ne – palikite maišą su drabužiais už švarios teritorijos ribų.

Ant odos ir plaukų patekus pavojingoms cheminėms medžiagoms reikia kaip įmanoma greičiau jas nuplauti naudojant didelį tekančio vandens kiekį ir muilą, tai padės apsaugoti organizmą nuo pavojingų cheminių medžiagų poveikio.

Jei degina akis ar pablogėja regėjimas – reikia skubiai 10–15 min. plauti akis su paprastu, geriau tekančiu, vandeniu.

Jei nešiojate kontaktinius lęšius – išimkite juos ir sudėkite kartu su užterštais rūbais. Jokiu būdu nenaudokite užterštų kontaktinių lęšių, net jei jie yra nevienkartiniai. Jei nešiojate akinius – praplovę vandeniu ir muilu, juos vėl galite užsidėti.

Jei gyventojams nurodyta likti namuose, kuo skubiau:

- išjunkite dujas, elektrą, užsukite vandens sklendes;
- sandariai uždarykite lauko duris, langus, orlaides, uždenkite dūmtraukius, vėdinimo ir kitas angas;
- pakilkite į viršutinius namo aukštus, nes daugelis pavojingų cheminių medžiagų kaupiasi žemose vietose.

Būtiniausių daiktų, kurių prireiktų evakuojantis, sąrašas:

- žibintuvėlis su papildomais elementais;
- svarbūs dokumentai – gimimo ir (ar) santuokos liudijimai, pasai, vairuotojo teisės, draudimo dokumentai, turto nuosavybės dokumentai;
- artimųjų nuotraukos (jų prireiks ieškant artimųjų);
- radijo imtuvas su papildomais elementais;
- akiniai ar kiti regai bei klausai reikalingi daiktai;
- maisto daviny 3 paroms ir vandens atsargos, supilstytos į mažas talpyklas;
- papildomas maistas, esant specialiesiems poreikiams;
- mechaninis konservų atidarytuvas;
- pirmosios medicinos pagalbos rinkinys, vartojami vaistai ir vandenilio peroksido tirpalas;
- maistas kūdikiams, sauskelnės, drėgnos servetėlės;
- žaislai ir (ar) knygos vaikams;
- reikalingi drabužiai (pagal sezoną);
- tualetiniai reikmenys – rankšluostis, muilas, dantų šepetėlis, popierius ir kt.;
- šilta antklodė ir (ar) kompaktiškas miegmaišis;
- kaukė nuo dulkių;
- degtukai, sudėti į vandeniui atsparią dėžutę;
- pieštukas ir popierius;
- gryniesi pinigai ir juvelyriniai dirbiniai (išskirstykite ir saugiai paslėpkite tarp kitų daiktų);
- cigaretės (kritiniu atveju jos naudojamos kaip mainų objektas).

Dažniausiai naudojamos cheminės medžiagos, kurios gali sukelti pavojų – amoniakas, chloras ir gyvsidabris

Amoniakas – aštraus kvapo dujos, lengvesnės už orą. Avarijos metu išsiliejęs amoniakas išgaruoja ore per 10–15 min., o jo mišinys su oru gali sprogti net nuo kibirkšties, užsidega nuo atviros ugnies.

Apsinuodijimo amoniaku požymiai:

- akių perštėjimas, ašarojimas;
- kosulio priepuoliai;
- galvos svaigimas;
- pilvo skausmai, pykinimas, vėmimas;
- apsinuodijęs asmuo neramus, blaškosi;
- prarandama sąmonė, prasideda traukuliai.

Pirmoji pagalba

- Skambinkite skubios pagalbos telefonu 112;
- išeikite, išneškite nukentėjusį iš apnuodytos patalpos;
- atsagstykite jam apykaklę, pasirūpinkite, kad įkvėptų gryno oro;
- jei nukentėjusysis nesąmoningas, paguldykite ant šono, stebėkite, kad neužspringtų (jei vemia);
- sustojus kvėpavimui, širdies veiklai – gaivinkite;
- pagalbos teikėjas turi būti su apsaugos priemonėmis (su dujokauke arba vatos ir marlės raiščiu);
- kai amoniako garai patenka į akis, jas kuo skubiau reikia plauti nestipria vandens ar fiziologinio tirpalo srove. Plaunama ne trumpiau kaip 5–10 minučių;
- burną ir gerklę taip pat skalaukite vandeniu ar fiziologiniu tirpalu.

Chloras – žmogui pavojingas gelsvai žalsvos spalvos, aštraus kvapo, 2,5 karto už orą sunkesnės dujos. Jis kaupiasi žemose vietose, tuneliuose, šuliniuose ir ten gali laikytis keletą dienų.

Įkvėpus chloro ar jam patekus ant odos ir gleivinės:

- dirginami kvėpavimo takai, sukliamas sausas kosulys, dusulys, skausmas krūtinės ąstoje;
- erzinama akių gleivinė, sukliamas akių perštėjimas, ašarojimas;
- žmogų pykina, sutrinka judesiai;
- patekęs ant odos, chloras ją nudegina;
- esant didesnei koncentracijai, žmogus pradeda dusti ir miršta.

Pirmoji pagalba

- Skambinkite skubios pagalbos telefonu 112;
- nukentėjusiajam nuo chloro garų būtina uždėti dujokaukę (geriau su geltonos spalvos dėžute) arba europinio standarto dujokaukę su raide „B“). Jei jos nėra – tinka vatos ir marlės raištis, sudrėkintas 2 % geriamosios sodos tirpalu. Nukentėjusįjį reikia išnešti iš užterštos zonos;
- išnešę į gryną orą, nuimkite kvėpavimo takų apsaugos priemonę, atlaisvinkite kvėpavimą varžančius drabužius, paguldykite, šiltai apklokite;
- burną, nosį, akis skalaukite vandeniui;
- atviras kūno vietas plaukite vandeniui 10–15 minučių;
- sustojus kvėpavimui, širdies veiklai, gaivinkite;
- pagalbos teikėjas turi būti su apsaugos priemonėmis (su dujokauke arba vatos ir marlės raiščiu).

Gyvsidabris

Toksiškas metalas, garuojantis kambario temperatūroje. Svarbu žinoti, kad kuo aukštesnė temperatūra, tuo gyvsidabrio garų koncentracija ore didesnė.

Gyvsidabrio garai į žmogaus organizmą patenka per kvėpavimo takus, virškinamąjį traktą, odą ir gleivines. Jei gyvsidabris patenka į virškinamąjį traktą, pasišalina nepadarydamas žalos sveikatai.

Tačiau ypač pavojinga įkvėpti jo garų, kurie per plaučius patenka į kraują, kaupiasi inkstuose, kepenyse, smegenyse. Gyvsidabris sukelia ūmų arba lėtinį apsinuodijimą.

Ką daryti sudužus termometrui?

Jeigu sudužo termometras ir gyvsidabris pasklido ant stalo ar grindų, jokių būdų nebandykite valyti jo šluoste – gyvsidabris pasklis tik dar plačiau ir tuo padidinsite jo garavimo paviršių.

Gyvsidabriui rinkti pasiruoškite butelį su vandeniu ir sandariu kamščiu, turėkite lazdele (medinę arba stiklinę), guminę kriaušę, voką arba storesnio popieriaus lapą, lipnią juostą arba klėjais pateptą popieriaus lapą, 0,2 % vandeninį kalio permanganato tirpalą (2 g kalio permanganato 1 litrui vandens).

Pačius didžiausius rutuliukus lazdele sustumkite į voką arba ant storesnio popieriaus ir supilkite į butelį. Paskui gumine kriauše susiurbkite mažesnius rutuliukus, o pačius mažiausius lašelius surinkite su lipnia juosta ar klėjais suteptu popieriumi. Visą surinktą gyvsidabrį supilkite į butelį su vandeniu ir sandariai uždarykite.

Paviršių, ant kurio išsipylė gyvsidabris, nuvalykite kalio permanganato tirpalu, patalpas išplaukite ir gerai išvėdinkite, nuplaukite su muilu rankas ir veidą, išskalaukite burną, persirenkite ir išplaukite drabužius.

Kreipkitės pagal gyvenamąją teritoriją į avarines tarnybas dėl indo su gyvsidabriu perdavimo.

Ką daryti išsiliejus gyvsidabriui?

Nedelsdami skambinkite skubios pagalbos telefonu **112**.

Atsiminkite: į patalpas, kur buvo išsiliejęs gyvsidabris, galite sugrįžti tik gavę Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos ar atitinkamų jo departamentų įvertinimus.